

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

prednesené 26. mája 2011¹

I — Úvod

1. Možno sa domáhať plnenia zo záruky od orgánu verejnej moci, ak samotný orgán verejnej moci predtým poskytol túto záruku v rozpore s ustanoveniami práva Únie o štátnej pomoci a bez schválenia Európskej komisie? Táto otázka predstavuje jadro právneho problému, ktorý bol predložený na rozhodnutie Súdneho dvora v prejednávanej veci.

2. Orgán mesta Rotterdam v Holandsku poskytol v roku 2003 za nejasných podmienok záruku za úver vo výške 23 miliónov eur poskytnutý spoločnosťou Residex Capital IV CV (ďalej len „Residex“) pre spoločnosť RDM Aerospace NV (ďalej len „Aerospace“). Keďže Aerospace tento úver v plnej výške nesplátila, Residex sa od mesta domáhal plnenia zo záruky a koncom roka 2004 ho zažalovala o zaplatenie vyše 10 miliónov eur. Mesto Rotterdam sa pred Hoge Raad der Nederlanden (Holandsko) ako súdom, ktorý vec prejednával, bránilo predovšetkým tým, že uviedlo, že sporná záruka bola poskytnutá v rozpore

s právom Únie, a je preto v zmysle občianskeho práva neplatná.

3. Súdny dvor má teraz rozhodnúť, či právo Únie týkajúce sa hospodárskej súťaže, konkrétne zákaz poskytnutia štátnej pomoci v zmysle článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ, oprávňuje alebo rovno zaväzuje vnútroštátny súd na to, aby záruku poskytnutú mestom, ktorá nebola oznámená Komisii a Komisia ju neschválila, považoval za neplatnú.

II — Právny rámec

A — Právo Únie

4. Právny rámec práva Únie v tejto veci je určený článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ (predtým článok 88 ods. 3 tretia veta ES). K tomu sa pridávajú oznámenia Komisie, v ktorých Komisia ako orgán hospodárskej

1 — Jazyk prednesu: nemčina.

súťaže Európskej únie oznamuje svoju administratívnu prax a právne názory na určité otázky v práve štátnej pomoci. V prejednávanej veci sú relevantné oznámenie Komisie o zárukách a oznámenie o úlohe vnútroštátnych súdov.

prípadoch by dlžník bez štátnej záruky ne-našiel finančnú inštitúciu, ktorá by mu bola ochotná požiť za akýchkoľvek podmienok. ...“

7. Bod 2.3 oznámenia o zárukách pod názvom „Pomoc pre veriteľa“ však spresňuje:

Oznámenie o zárukách

5. Z oznámenia Komisie o uplatňovaní článkov 87 a 88 Zmluvy o ES na štátnu pomoc vo forme záruk² (ďalej len „oznámenie o zárukách“) vyplýva, že záruka spojená s úverom alebo iným peňažným záväzkom môže predstavovať pomoc tak pre dlžníka, ako aj pre veriteľa.

6. V tejto súvislosti je v znení bodu 2.2 tohto oznámenia pod názvom „Pomoc pre dlžníka“ uvedené:

„Príjemcom pomoci je zvyčajne dlžník. ... Ak dlžník nemusí platiť poplatky, alebo je poplatok nízky, získava výhodu. ... V niektorých

„2.3.1. Aj keď príjemcom pomoci je zvyčajne dlžník, nemožno vylúčiť, že za určitých okolností aj veriteľ bude mať priamy prospech z pomoci. Konkrétne, napríklad, ak sa štátna pomoc poskytne následne v súvislosti s pôžičkou alebo s iným finančným záväzkom, ktorý už bol uzavretý, bez úpravy podmienok tejto pôžičky alebo tohto finančného záväzku, alebo ak sa jedna pôžička so zárukou použije na splatenie inej pôžičky bez záruky tej istej úverovej inštitúcie, vtedy môže ísť aj o pomoc pre veriteľa v prípade, ak sa zvýši zabezpečenie pôžičiek. ...

2.3.2. Záruky sa líšia od iných opatrení štátnej pomoci, ako sú granty alebo oslobodenie od daní tým, že v prípade záruk štát vstupuje aj do právneho vzťahu s veriteľom. Treba preto posúdiť, či skutočnosť, že štátna pomoc sa poskytla neoprávnene, nemá dôsledky aj pre tretie osoby. ... Otázka, či neoprávnenosť pomoci ovplyvní právne vzťahy medzi štátom a tretími osobami, je záležitosť, ktorá sa musí preskúmať podľa vnútroštátneho práva. Vnútroštátne súdy v niektorých

2 — Ú. v. EÚ C 155, 2008, s. 10.

prípadoch musia preskúmať, či vnútroštátne právne predpisy nebránia dodržiavaniu záručných zmlúv, a Komisia sa domnieva, že pri tomto posudzovaní by mali prihliadať na porušenie právnych predpisov Spoločenstva.

...“

8. Bod 3.1 oznámenia o zárukách uvádza medzi „podmienkami, ktoré vylučujú existenciu pomoci“ pod názvom „Všeobecné hľadiská“:

„Ak individuálna záruka... neprinesie podniku žiadnu výhodu, nepredstavuje štátnu pomoc.

...“

9. Predchádzajúce znenie oznámenia o zárukách z roku 2000³ malo v podstate rovnaký obsah.

3 — Oznámenie Komisie o uplatňovaní článkov 87 a 88 Zmluvy o štátnej pomoci vo forme záruk (Ú. v. ES C 71, 2000, s. 14; Mim. vyd. 08/001, s. 369); pozri najmä body 2.1.1, 2.2.1, 2.2.2 a 6.5.

Oznámenie o úlohe vnútroštátnych súdov

10. Oznámenie Komisie o vymáhaní práva štátnej pomoci vnútroštátnymi súdmi⁴ (ďalej len „oznámenie o úlohe vnútroštátnych súdov“) obsahuje bod 2.2 pod názvom „Neoprávnená štátna pomoc“.

11. V rámci tohto bodu sa v bode 2.2.1 nazvanom „Zabránenie platby neoprávnenej pomoci“ uvádza:

„28. Vnútroštátne súdy sú povinné chrániť práva jednotlivcov postihnutých porušeniami povinnosti pozastaviť výkon. Vnútroštátne súdy musia preto v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi vyvodit' všetky primerané právne dôsledky, ak dôjde k porušeniu [článku 108 ods. 3 ZFEÚ]. Povinnosti vnútroštátnych súdov však nie sú obmedzené na už vyplatenú neoprávnenú pomoc. Rozširujú sa aj na prípady, v ktorých sa má neoprávnená platba ešte len uskutočniť. ... V prípade, ak má byť neoprávnená pomoc práve vyplatená, je vnútroštátny súd povinný zabrániť realizácii takej platby.

...“

4 — Ú. v. EÚ C 85, 2009, s. 1.

12. Navyše je v bode 2.2.2 tohto oznámenia pod názvom „Vrátenie neoprávnenej pomoci“ uvedené:

„30. Ak je vnútroštátny súd konfrontovaný s neoprávnene poskytnutou pomocou, musí z takejto neoprávnenej pomoci vyvodiť právne dôsledky podľa vnútroštátneho práva. Vnútroštátny súd preto musí v zásade nariadiť úplné vrátenie neoprávnenej štátnej pomoci príjemcom. ...

...“

B — Vnútroštátne právo

13. Pokiaľ ide o holandské právo, relevantný je článok 3:40 ods. 2 občianskeho zákonníka⁵ (ďalej len „BW“):

„Porušenie ustanovenia kogentnej právnej úpravy spôsobuje neplatnosť právneho úkonu, alebo, ak je predmetom tohto ustanovenia výlučne ochrana jednej zo strán viacstranného právneho úkonu, možnosť zrušenia tohto aktu, v každom prípade však iba vtedy, ak z cieľa daného ustanovenia nevyplýva nič iné.“

5 — Burgerlijk Wetboek.

III — Skutkové okolnosti veci samej

14. Spoločnosť Residex nadobudla v roku 2001 akcie spoločnosti MD Helicopters Holding NV (ďalej len „MDH“), dcérskej spoločnosti Aerospace.⁶ V rámci toho nadobudnutia získala Residex opciu na predaj, v zmysle ktorej mohla neskôr za určitých podmienok predať akcie MDH späť spoločnosti Aerospace.

15. Vo februári 2003 Residex uplatnila túto opciu na predaj. Nebola jej však vyplatená cena, ktorá sa jej mala vyplatiť. V marci 2003 naopak premenila svoju pohľadávku vo výške približne 8,5 milióna eur na úver spoločnosti Aerospace. Okrem toho poskytla spoločnosti Aerospace úver vo výške 15 miliónov USD⁷. V dôsledku toho dosiahla celková výška úveru, ktorý spoločnosť Residex poskytla spoločnosti Aerospace, približne 23 miliónov eur.

16. Dôvodom na poskytnutie tohto úveru bolo zrejme konanie vtedajšieho riaditeľa orgánu mesta Rotterdam pre prístavy⁸, ktorý prisľúbil spoločnosti Residex, že orgán pre prístavy vydá záruku na zabezpečenie úveru, ktorý sa mal poskytnúť spoločnosti Aerospace. V marci 2003 totiž orgán pre prístavy mesta Rotterdam poskytol spoločnosti Residex

6 — Tieto tri spoločnosti sú spoločnosťami podľa holandského práva.

7 — V tom čase to zodpovedalo sume približne vo výške 13,9 milióna eur.

8 — Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam.

záruku až do výšky 23012510 eur, ktorá sa mala zvýšiť o úroky a náklady úveru.

17. Podľa informácií vnútroštátneho súdu by Aerospace bez tejto záruky, ktorá nebola oznámená Komisii, a Komisia ju teda neschválila, nemohla získať takýto úver.

18. Aerospace splatila podľa spoločnosti Residex iba časť úveru vo výške 16 miliónov eur. Residex sa z tohto dôvodu v decembri 2004 domáhala od mesta Rotterdam plnenia zo záruky vo výške 10 240 252 eur spolu s úrokmi a nákladmi na vymáhanie. Mesto Rotterdam však odmietlo zaplatiť.

19. Predmetom sporu medzi spoločnosťou Residex a mestom Rotterdam pred vnútroštátnym súdom je otázka, či záruka vystavená úradom pre prístavy je platná. Na jednej strane sa právny spor týka právomoci riaditeľa úradu pre prístavy konať a súladu záruky s ustanoveniami obecných právnych predpisov. Na druhej strane mesto Rotterdam namieta neplatnosť záruky z dôvodu porušenia zákazu štátnej pomoci v práve Únie. Mesto Rotterdam okrem toho spochybňuje aj výšku pohľadávky, ktorú si uplatňuje spoločnosť Residex.

20. Spoločnosť Residex neuspela so svojimi tvrdeniami ani v prvostupňovom konaní pred Rechtbank Rotterdam, ani v odvolacom

konaní pred Gerechtshof te 's-Gravenhage. Tieto dva sudy vychádzali z článku 3:40 ods. 2 BW a rozhodli, že záruka je neplatná, pretože predstavuje štátnu pomoc v zmysle článku 87 ods. 1 ES, a že v rozpore s tým, čo stanovoval článok 88 ods. 3 tretia veta ES nebola oznámená Komisii.

21. Vzhľadom na kasačný opravný prostriedok, ktorý podala spoločnosť Residex, teraz konanie vo veci samej prebieha pred Hoge Raad der Nederlanden, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

IV — Prejudiciálna otázka a konanie na Súdnom dvore

22. Rozsudkom z 28. mája 2010, ktorý bol do kancelárie Súdneho dvora doručený 2. júna 2010, Hoge Raad der Nederlanden predložil Súdnu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Má sa posledná veta článku 88 ods. 3 ES (teraz článok 108 ods. 3 ZFEÚ) vykladať tak, že v prípade, akým je ten v prejednávanej veci, v ktorom bola protiprávna pomoc vykonaná poskytnutím záruky, ktorá veriteľovi umožnila poskytnúť dlžníkovi úver, ktorý by pre neho

za obvyklých trhových podmienok nikdy nebol dostupný, sú vnútroštátne súdy v rámci svojej povinnosti odstrániť následky protiprávnej pomoci povinné alebo v každom prípade oprávnené zrušiť spornú záruku, aj keby toto zrušenie súčasne nevedlo k zrušeniu úveru poskytnutého na základe tejto záruky?“

ktoré sa zúčastňujú konania, a rovnako v pripomienkach Komisie sú predstavené mierne odlišné riešenia.

23. V konaní pred Súdny dvorom predložili svoje písomné a ústne pripomienky spoločnosť Residex, mesto Rotterdam, holandská, dánska a nemecká vláda, ako aj Komisia.

26. Aj ja by som Súdnemu dvoru rada navrhla takéto diferencované riešenie.

A — Úvodná poznámka

V — Posúdenie

24. Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 108 ods. 3 tretia veta ZFEÚ oprávňuje alebo dokonca zaväzuje vnútroštátny súd, aby záruku poskytnutú mestom, ktorá nebola oznámená Komisii a Komisia ju neschválila, považoval za neplatnú.

27. Všetko, čo je známe zo skutkových okolností veci samej, naznačuje, že sporná záruka predstavuje štátnu pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ (predtým článok 87 ods. 1 ES), ktorá nebola oznámená Komisii, a Komisia ju teda ani neschválila. Ide teda o *formálne protiprávnu pomoc*, ktorá bola poskytnutá v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ (predtým článok 88 ods. 3 tretia veta ES). Nikto z účastníkov konania na Súdnom dvore to nepopiera.

25. Názory účastníkov konania na túto otázku sa rozchádzajú. Zatiaľ čo Residex ako žalobkyňa v konaní vo veci samej sa prirodzene vyjadruje za platnosť záruky a mesto Rotterdam ako žalovaný s tým rovnako rozhodne nesúhlasí, v pripomienkach väčšiny vlád,

28. Na rozdiel od toho, čo je stanovené v oblasti európskeho práva kartelov (článok 101 ods. 2 ZFEÚ), ustanovenia európskych zmlúv týkajúce sa štátnej pomoci výslovne nestanovujú, aké sú právne dôsledky v zmysle občianskeho práva, ktoré vyplývajú z porušenia povinnosti oznámenia a zákazu poskytnutia

štátnej pomoci (článok 108 ods. 3 tretia veta ZFEÚ). To však v nijakom prípade neznamená, že porušenie článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ by nemalo mať dôsledky.

práva, ktoré vznikli v súvislosti s poskytnutím formálne protiprávnej štátnej pomoci, a musia považovať za relatívne alebo absolútne neplatné. Súdny dvor rozhodol, že „porušenie zákazu poskytnúť pomoc bez schválenia Komisie zo strany vnútroštátnych orgánov sa dotýka platnosti aktov, ktorými sa opatrenia pomoci vykonávajú“¹¹.

29. Právo Únie totiž ukladá vnútroštátnym súdom povinnosť nariadiť vhodné opatrenia na účinnú nápravu dôsledkov protiprávnosti opatrenia pomoci.⁹ Z tohto dôvodu z ustálenej judikatúry vyplýva, že vnútroštátne súdy sú povinné zabezpečiť, aby z porušenia článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ boli vyvedené všetky dôsledky v súlade s ich vnútroštátnym právom, a to jednak pokiaľ ide o platnosť aktov, ktorými sa vykonáva pomoc, ako aj v súvislosti s vymáhaním finančných podporných poskytnutých v rozpore s týmto ustanovením.¹⁰

31. V prvom rade sa má zabezpečiť to, aby pomoc, ktorá nie je zlučiteľná s vnútorným trhom, nebola nikdy vykonaná.¹² Ak však bola pomoc poskytnutá v rozpore s povinnosťou oznámenia a zákazom vykonania, treba aspoň zabezpečiť, aby bola jej príjemcovi odňatá výhoda, ktorá z toho vyplýva, a aby sa napravili protiprávne účinky opatrenia pomoci, aby nedošlo k narušeniu hospodárskej súťaže alebo dokonca k jeho prehĺbeniu.¹³ Ide o obnovenie predchádzajúceho stavu.¹⁴

30. Vo všeobecnosti to má za následok, že všetky akty vrátane zmlúv podľa občianskeho

9 — Rozsudky z 12. februára 2008, CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, Zb. s. I-469, bod 46, ako aj z 18. decembra 2008, Wienstrom, C-384/07, Zb. s. I-10393, bod 28, v rovnakom zmysle rozsudok z 5. októbra 2006, Tansalpine Ölleitung in Österreich, C-368/04, Zb. s. I-9957, bod 50.

10 — Rozsudky Transalpine Ölleitung in Österreich, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 47, ako aj CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, už citovaný v poznámke 9, bod 41; pozri tiež rozsudky z 21. novembra 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, Zb. s. I-5505, bod 12; z 11. júla 1996, SFEI a i., C-39/94, Zb. s. I-3547, bod 40; z 21. októbra 2003, van Calster a i., C-261/01 a C-262/01, Zb. s. I-12249, bod 64, ako aj z 21. júla 2005, Xunta de Galicia, C-71/04, Zb. s. I-7419, bod 49. Pozri okrem iného bod 30 oznámenia o úlohe vnútroštátnych súdov.

11 — Pozri v tejto súvislosti rozsudky Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, body 12 a 17, ako aj z 20. septembra 2001, Banks, C-390/98, Zb. s. I-6117, bod 73.

12 — Ide o to, čo sa zvyčajne nazýva „cieľ predchádzania“ alebo „predchádzanie“, z čoho vychádza článok 108 ods. 3 tretia veta ZFEÚ; pozri v tomto zmysle rozsudok CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (už citovaný v poznámke 9, body 47 a 48).

13 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Transalpine Ölleitung in Österreich, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, body 46 a 50, ako aj CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, body 38 a 46; pozri tiež rozsudky Banks, už citovaný v poznámke pod čiarou 11, bod 75, a z 15. decembra 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Zb. s. I-11137, bod 113.

14 — Pozri v tomto zmysle rozsudky z 21. marca 1990, Belgicko/Komisia, nazývaný „Tubemeuse“, C-142/87, Zb. s. I-959, bod 66; z 20. marca 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, Zb. s. I-1591, bod 23; Unicredito Italiano, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 113, ako aj z 20. mája 2010, Scott a Kimberly Clark, C-210/09, Zb. s. I-4613, bod 31.

32. Nastoluje sa však otázka, či v prípade záruky orgánov verejnej moci vystavenej za súkromný úver je vyhlásenie neplatnosti záruky vnútroštátnym súdom v akomkoľvek prípade vhodné a potrebné na to, aby sa prispelo k dosiahnutiu týchto cieľov.

33. Ako už bolo uvedené v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, závisí to v zásade od otázky, či sa samotný veriteľ – a teda v prejednávanej veci Residex – považuje za (spolu-)príjemcu pomoci (pozri časť C nižšie), alebo má z pomoci prospech výlučne dlžník, v prejednávanej veci Aerospace (pozri časť B nižšie).¹⁵

B — Právny stav v prípade, že záruka nepri-náša veriteľovi nijakú výhodu

34. Zdá sa, že vnútroštátny súd rovnako ako Residex, mesto Rotterdam a dánska vláda sa domnievajú, že v prejednávanej veci získala z obecnej záruky ekonomickú výhodu len spoločnosť Aerospace ako dlžník a táto spoločnosť je preto príjemcom pomoci.

15 — Zdá sa, že Súdny dvor vychádzal z tohto rozlišovania aj v rozsudku z 24. októbra 1996, Nemecko a i./Komisia (C-329/93, C-62/95 a C-63/95, Zb. s. I-5151, bod 56); z tohto rozsudku vyplýva, že podnik, ktorý bol účastníkom úverovej operácie, možno považovať za príjemcu pomoci len vtedy, ak získal zodpovedajúcu ekonomickú výhodu.

35. Treba usudzovať, že dlžník má takúto výhodu vtedy, ak za získanie záruky nemusí platiť nijaký poplatok alebo iba nižší poplatok, ako je trhovú cenu.¹⁶ Ak je finančná situácia dlžníka taká zlá, že by na trhu nemohol získať nijaký kapitál, je možné, že za jeho ekonomickú výhodu sa dá považovať dokonca celková suma, na ktorú sa vzťahuje záruka.¹⁷

36. Bez ohľadu na to, či sa za výhodu spoločnosti Aerospace v prejednávanej veci považuje iba výhoda týkajúca sa podmienok poplatku vo vzťahu k bežnej záruke na trhu alebo aj celá táto suma krytá zárukou¹⁸, konštatovanie neplatnosti záruky vnútroštátnym súdom by samo osebe nevedlo k tomu, aby bola zvýhodnenému podniku – v prejednávanej veci spoločnosti Aerospace – odňatá výhoda spojená so zárukou. Jednak totiž vyhlásenie neplatnosti záruky nemusí nevyhnutne viesť

16 — Bod 2.2 oznámenia o zárukách.

17 — Rozsudok z 5. októbra 2000, Nemecko/Komisia (C-288/96, Zb. s. I-8237, bod 31); pozri v tomto zmysle aj bod 4.1 písm. a) oznámenia o zárukách, ktorý upresňuje, že „ak sa pravdepodobnosť, že dlžník nebude schopný pôžičku splatiť, javí ako mimoriadne vysoká, táto trhovú sadzba nemusí existovať a vo výnimočných prípadoch sa prvok pomoci v záruke môže ukázať taký vysoký ako suma skutočne krytá touto zárukou“.

18 — Vnútroštátny súd v prejednávanej veci zdôrazňuje, že vďaka poskytnutiu záruky veriteľovi mohla Aerospace od neho získať úver, ktorý by za bežných trhových podmienok nikdy nebola mohla získať. To ma vedie k záveru, že Aerospace by za bežných trhových podmienok – a nielen za menej výhodných podmienok – určite nemohla získať ani záruku ako takú.

k tomu, aby Aerospace prišla o sumu úveru, a jednak by v prípade neplatnosti záruky Aerospace nemusela byť automaticky povinná zaplatiť mestu Rotterdam poplatok.

37. Za týchto okolností vzniká otázka, či vzhľadom na cieľ článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ môže vzniknúť pre veriteľa tak závažný právny účinok, ako je neplatnosť záruky. Táto problematika bola v konaní pred Súdny dvorom preskúmaná z rôznych hľadísk a nižšie by som ich chcela stručne vysvetliť.

1. Rozsudok Komisia/Portugalsko týkajúci sa „odstránenia prostredníctvom vrátenia“

38. Samotný vnútroštátny súd uvádza v tejto súvislosti rozsudok Komisia/Portugalsko¹⁹. Má pochybnosti o tom, ako sa má tento rozsudok vykladať. Podľa niektorých účastníkov konania z tohto rozsudku vyplýva, že štátnu záruku, ktorá je v rozpore s právom Únie, treba vyhlásiť za neplatnú alebo konštatovať jej neplatnosť.

39. Toto stanovisko nepovažujem za presvedčivé.

40. Vec, ktorá viedla k citovanému rozsudku Komisia/Portugalsko, sa týkala spoločnosti EPAC²⁰, akciovej spoločnosti vykonávajúcej činnosť v poľnohospodárstve, ktorá bola v štátnom vlastníctve. V roku 1996 Portugalská republika oprávnila EPAC na získanie úveru až do výšky 50 miliárd PTE²¹ od konzorcia súkromných bánk, pričom suma 30 miliárd PTE²² bola krytá štátnou zárukou. Komisia rozhodnutím 97/762/ES z 9. júla 1997 nariadila Portugalskej republike, aby „odstránila pomoc poskytnutú spoločnosti EPAC“²³. Keďže Portugalská republika toto rozhodnutie nespĺnila, Súdny dvor, na ktorý sa Komisia obrátila, v už citovanom rozsudku Komisia/Portugalsko konštatoval nespĺnenie povinností vyplývajúcich zo Zmluvy.

41. Je pravda, že tak v rozhodnutí 97/762, ako aj v už citovanom rozsudku Komisia/Portugalsko ide o otázku „odstránenia“ „pomoci“²⁴ a v tejto súvislosti treba pod „pomocou“ rozumieť záruku Portugalskej republiky.²⁵ Ak sa však pozrieme bližšie, zdá sa, že pod pojmom

20 — Empresa Para a Agroalimentação e Cereais SA.

21 — Dňa 26. júla 1996, keď EPAC získala oprávnenie na rokovania o úvere, zodpovedala suma 50 miliárd PTE sume približne 255,2 milióna ECU (kurz podľa Ú. v. ES C 218, 1996, s. 1), jedno ECU dnes zodpovedá jednému euru.

22 — Dňa 30. septembra 1996, keď bola poskytnutá záruka, suma 30 miliárd PTE zodpovedala sume približne 153,7 milióna ECU (kurz podľa Ú. v. ES C 288, 1996, s. 1), jedno ECU dnes zodpovedá jednému euru.

23 — Článok 1 a článok 2 ods. 1 rozhodnutia Komisie 97/762/ES z 9. júla 1997 o opatreniach, ktoré prijalo Portugalsko v prospech EPAC – Empresa Para a Agroalimentação e Cereais SA [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 311, s. 25), ktoré boli zopakované v bode 16 rozsudku Komisia/Portugalsko (už citovaný v poznámke pod čiarou 19).

24 — Rozsudok Komisia/Portugalsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, body 16 a 38.

25 — Rozsudok Komisia/Portugalsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, bod 47.

19 — Rozsudok z 27. júna 2000, C-404/97, Zb. s. I-4897.

„odstránenie“ záruky sa v skutočnosti myslí vrátenie výhody týkajúcej sa úrokovej sadzby, ktorú získala EPAC vzhľadom na štátnu záruku v porovnaní s trhovými finančnými nákladmi.²⁶

42. Jediným cieľom už citovaného rozsudku Komisia/Portugalsko nakoniec bolo, aby bola Portugalská republika vo vzťahu k svojmu dlžníkovi – teda EPAC – povinná aktívne prijať opatrenia na odňatie jeho protiprávnej ekonomickej výhody, t. j. výhodu spočívajúcu v úrokovej sadzbe.²⁷ Už citovaný rozsudok Komisia/Portugalsko sa vôbec nevyjadruje k otázke dôležitejšej povinnosti Portugalskej republiky v zmysle odstránenia štátnej záruky ako takej, ktorá bola poskytnutá v rozpore s právom Únie, alebo vyhlásenia neplatnosti, pričom v tejto súvislosti nebolo konštatované nijaké porušenie povinností vyplývajúcich zo Zmluvy zo strany Portugalskej republiky.

43. Vo všeobecnosti z ustálenej judikatúry vyplýva, že „odstránenie protiprávnej pomoci

prostredníctvom jej vrátenia je logickým dôsledkom konštatovania jej protiprávnosti“²⁸. Vrátenie výhody sa však v nijakom prípade nerovná vyhláseniu neplatnosti aktu, z ktorého vychádza.

44. V tejto súvislosti zo súčasnej judikatúry a osobitne z už citovaného rozsudku Komisia/Portugalsko nemožno vyvodit', že existuje povinnosť vyhlásiť neplatnosť záruky, ktorá bola poskytnutá v rozpore s európskym právom štátnej pomoci a vo vzťahu ku ktorej sa za príjemcu pomoci musí považovať len dlžník.

2. Zásada ekvivalencie

45. Komisia sa dovoľáva zásady ekvivalencie. Táto zásada – nazývaná tiež zásada rovnosti – podľa ustálenej judikatúry vyžaduje, aby sa všetky pravidlá, ktoré sa uplatňujú na opravné prostriedky, uplatňovali bez rozdielu na opravné prostriedky založené na porušení práva Únie aj podobné opravné prostriedky

26 – V bode 46 rozsudku Komisia/Portugalsko (už citovaný v poznámke pod čiarou 19) Súdny dvor odkazuje na „povinnosť odstrániť protiprávnu pomoc prostredníctvom vrátenia“ a v bode 48 toho istého rozsudku dodáva, že „finančná výhoda, ktorá sa musí vrátiť... spočíva v rozdieli medzi finančnými nákladmi na trhu bankových úverov... a finančnými nákladmi, ktoré EPAC skutočne zaplatila“; pozri navyše bod 56 tohto rozsudku, kde sa znova skúma, čo „[je] nevyhnutné na vrátenie finančnej výhody uvedenej v spornom rozhodnutí“.

27 – Vo svojej vtedajšej rozhodovacej praxi Komisia ešte vychádzala z výhody týkajúcej sa úroku, zatiaľ čo vo svojej súčasnej praxi vychádza skôr z výhody týkajúcej sa poplatku.

28 – Rozsudky Tubemeuse, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 66; Komisia/Portugalsko, už citovaný v poznámke pod čiarou 19, bod 38; Banks, už citovaný v poznámke pod čiarou 11, bod 74; z 29. júna 2004, Komisia/Rada, C-110/02, Zb. s. I-6333, bod 41; CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 54, ako aj z 22. decembra 2010, Komisia/Slovensko, C-507/08, Zb. s. I-13489, bod 42; kurzívou zvýraznila generálna advokátka. V rovnakom zmysle bod 30 oznámenia o úlohe vnútroštátnych súdov.

založené na porušení vnútroštátneho práva.²⁹ Inými slovami, na uplatňovanie práva Únie vnútroštátnymi súdmi sa nesmú vzťahovať nijaké podmienky, ktoré sú menej výhodné ako podmienky vzťahujúce sa na uplatňovanie zodpovedajúcich ustanovení vnútroštátneho práva.³⁰

46. Podľa Komisie zásada ekvivalencie znamená, že záruka poskytnutá v rozpore s článkom 108 ods. 3 tretou vetou ZFEÚ sa musí považovať za neplatnú, pokiaľ sa preukáže, že existujú kogentné ustanovenia vnútroštátneho práva, ktorých porušenie by mohlo takisto viesť k neplatnosti záruky na základe článku 3:40 ods. 2 BW.

47. Táto argumentácia nie je rozhodujúca. Považuje za danú okolnosť, ktorá sa v skutočnosti musí ešte preskúmať, konkrétne to, že článok 108 ods. 3 tretia veta ZFEÚ vzhľadom na svoj účel ochrany kategoricky vyžaduje zrušenie opatrenia pomoci, ktoré je v rozpore s právom Únie.

48. Vo vnútroštátnom práve môžu existovať zákony, ktoré vzhľadom na svoj účel ochrany

majú za následok, že porušenie zákona vedie v občianskom práve k neplatnosti právnych úkonov, a môžu existovať iné zákony, ktoré vzhľadom na svoj účel ochrany majú za následok, že porušenie zákona nevyžaduje takéto právne následky. To isté platí, pokiaľ ide o porušenie ustanovení práva Únie. Rozhodujúcim prvkom je zistiť, s ktorým ustanovením vnútroštátneho práva možno porovnať článok 108 ods. 3 tretiu vetu ZFEÚ: či s tými, ktorých porušenie vedie vzhľadom na ich účel ochrany k neplatnosti, alebo s tými, ktoré nemajú takéto právne následky.

49. Zásada ekvivalencie by mala mať následky uvedené Komisiou len vtedy, ak sa preukáže, že z pohľadu práva Únie musí porušenie článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ nevyhnutne viesť k neplatnosti záruky. Naopak, keďže v tomto konaní treba najskôr preskúmať práve to, či právo Únie kategoricky spôsobuje neplatnosť záruky, nemožno článok 108 ods. 3 tretiu vetu ZFEÚ vopred považovať za rovnocenný so zakazujúcimi predpismi vnútroštátneho práva v zmysle článku 3:40 ods. 2 BW.

50. V dôsledku toho sa v prejednávanej veci nemožno domáhať zásady ekvivalencie.

29 — Rozsudky z 19. septembra 2006, i-21 Germany a Arcor, C-392/04 a C-422/04, Zb. s. I-8559, bod 62; z 26. januára 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, Zb. s. I-635, bod 33, ako aj z 15. apríla 2010, Barth, C-542/08, Zb. s. I-3189, bod 19.

30 — Pozri v tomto zmysle najmä rozsudky zo 16. decembra 1976, Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral, 33/76, Zb. s. 1989, bod 5, ako aj z 15. apríla 2008, Impact, C-268/06, Zb. s. I-2483, bod 46.

3. Záruka a úver sa navzájom podmieňujú

51. Podľa mesta Rotterdam sa záruka a úver navzájom podmieňujú tým spôsobom, že prípadná neplatnosť záruky vedie k okamžitej splatnosti úveru a obnoveniu predchádzajúceho stavu.³¹ Táto okolnosť podľa neho rovnako podporuje pripustenie neplatnosti záruky, ktorá je na základe vnútroštátneho ustanovenia článku 3:40 ods. 2 BW v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ.

52. Proti tomuto tvrdeniu možno namietat, že hoci prípadná neplatnosť záruky môže viesť k okamžitej splatnosti úveru, nemusí s určitosťou viesť k odstráneniu výhody pre dlžníka, ktorá je v rozpore s právom Únie.

53. Na jednej strane totiž samotný nárok na vrátenie ešte nezaručuje, že úver bude skutočne okamžite splatený, o to viac, že dlžník sa už nachádza v hospodárskych ťažkostiach. Na druhej strane by splatenie úveru v plnej výške vo väčšine prípadov prekračovalo to, čo je nevyhnutné na odstránenie výhody, ktorá je v rozpore s právom Únie. Ako je upresnené vyššie³², táto výhoda vo všeobecnosti spočíva len v rozdielnom poplatku vo vzťahu k trhovému poplatku a len výnimočne sa vzťahuje

na celú sumu krytú zárukou. Nakoniec treba poznamenať, že týmto spôsobom sa nemá výhoda dlžníka, ktorá je v rozpore s právom Únie, vrátiť orgánu verejnej moci, ktorý mu poskytol túto výhodu vo forme záruky, ale práve tretej osobe – veriteľovi –, ktorej vyrovnanie výhody vôbec neprislúcha a u ktorej by to mohlo vyvolať nové narušenie hospodárskej súťaže.

54. V dôsledku toho skutočnosť, že záruka a úver, na ktorý sa vzťahuje, sa prípadne vzájomne podmieňujú, neumožňuje dospieť k záveru, že v prípade porušenia článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ sa musí záruka nevyhnutne považovať za neplatnú.

4. Zamedzenie poskytnutia pomoci

55. Mesto Rotterdam tvrdí, že poskytnutiu pomoci by bolo možné zamedziť neplatnosťou záruky.

56. V prípade, ako je tento, v ktorom už bol úver úplne vyplatený, však toto tvrdenie neznie presvedčivo.

31 — Mesto v tejto súvislosti vychádza jednak z bežnej praxe veriteľov a jednak z ustanovenia zmluvy o úvere, ktorú v danom prípade uzatvorili Residex a Aerospace.

32 — Pozri bod 35 týchto návrhov.

57. Ak by sa totiž dlžník, t. j. Aerospace, musel považovať za príjemcu pomoci, sporné opatrenie pomoci je úplne vykonané, pokiaľ úver krytý zárukou bol vyplatený. Okolnosť, že neskôr by bolo možné domáhať sa plnenia zo záruky od orgánu verejnej moci, nemení nič na skutočnosti, že dlžník získal protisúťažnú výhodu v celom rozsahu a tiež si ju ponechal. Konštatovanie neplatnosti záruky v takom prípade nemôže prispieť k zamedzeniu poskytnutia pomoci v rozpore s právom Únie.

5. Prípadné povinnosti náležitej starostlivosti veriteľa v rámci účinného dodržiavania článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ

58. Niektorí účastníci konania zdôrazňujú existenciu prípadných povinností náležitej starostlivosti veriteľa, ktoré sú podľa nich nevyhnutné na čo najlepšie zabezpečenie praktickej účinnosti článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ. Veriteľ sa podľa nich môže spoliehať na existenciu záruky len vtedy, ak Komisia potvrdila jej súlad s vnútorným trhom. Ak veriteľ predčasne vyplatil úver krytý zárukou, urobil tak na svoje vlastné nebezpečenstvo.

59. Ani tento argument sa mi však nezdá relevantný.

60. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora musí byť náležite obozretný hospodársky subjekt obvykle schopný uistiť sa, že bol dodržaný postup podľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ.³³ Zdá sa však, že k dnešnému dňu sa takéto povinnosti náležitej starostlivosti vychádzajúce z práva Únie uznávajú v prípade osôb, ktoré sú príjemcami pomoci, ale nie v prípade podnikov tretích osôb, ktoré – ako sa často stáva v prípade veriteľov³⁴ – sa zúčastnili iba na uskutočnení pomoci bez toho, aby boli sami príjemcami pomoci.³⁵

61. Súd prvého stupňa Európskej únie vo svojom rozsudku EPAC/Komisia nepochybne

33 — Rozsudky z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, C-5/89, Zb. s. I-3437, bod 14; Alcan Deutschland, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 25; z 11. novembra 2004, Demesa a Territorio Histórico de Álava/Komisia, C-183/02 P a C-187/02 P, Zb. s. I-10609, body 44 a 45, ako aj z 23. februára 2006, Atzeni a i., C-346/03 a C-529/03, Zb. s. I-1875, bod 64.

34 — Ku konkrétnemu prípadu, keď sa aj veriteľ považuje za príjemcu pomoci, pozri body 69 až 87 týchto návrhov nižšie.

35 — Pozri v tejto súvislosti najmä rozsudky Alcan Deutschland, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 49; Demesa a Territorio Histórico de Álava/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 33, body 44 a 45; Atzeni a i., už citovaný v poznámke pod čiarou 33, body 64 a 65, ako aj z 22. apríla 2008, Komisia/Salzgitter, C-408/04 P, Zb. s. I-2767, bod 104. Pozri v tejto súvislosti tiež právne stanovisko Komisie, ktoré vyjadrila v bode 2.3.2 svojho oznámenia o zárukách, v ktorom sa zaoberá dôsledkami protiprávnosti pomoci na existujúci právny vzťah medzi štátom a veriteľom v prípade, ak je príjemcom pomoci aj samotný veriteľ. Nijaký iný záver nemožno vyvodit' ani z niekoľkokrát diskutovaného oznámenia Komisie z roku 1983 (Ú. v. ES C 318, s. 3), ktoré sa rovnako vzťahuje iba na príjemcu protiprávnej pomoci: „Komisia informuje... potenciálnych príjemcov štátnej pomoci o tom, že každý príjemca pomoci poskytnutej protiprávne... ju prípadne bude musieť vrátiť“ [neoficiálny preklad].

potvrdil v súvislosti so zárukou Portugalskej republiky³⁶, ktorá sa preberala vyššie, že aj veriteľským bankám prislúcha, aby preukázali opatrnosť a náležitú starostlivosť a vykonali potrebné preverenia týkajúce sa zákonnosti pomoci.³⁷ Súd prvého stupňa však toto tvrdenie nijako neodôvodnil³⁸ a predovšetkým nepreskúmal všetky okolnosti, ktoré boli predmetom diskusií v konaní, ktoré pred ním prebiehalo.

sa záruky z orgánu verejnej moci na súkromný podnik, ktorý sám nie je príjemcom pomoci. Nebezpečenstvo platobnej neschopnosti dlžníka by tak neznášal orgán verejnej moci, ktorý poskytol záruku, ale práve veriteľ. To by predstavovalo nevhodný podnet pre orgány verejnej moci, aby bezstarostne poskytovali záruky, ktoré prípadne nebudú v súlade s právom Únie, a prenášali tak finančnú záťaž prípadnej neplatnosti právneho úkonu hlavne na súkromných veriteľov.³⁹

62. Je zrejmé, že najsilnejší odstrašujúci účinkok by bolo možné dosiahnuť vtedy, ak by sa povinnosti náležitej starostlivosti stanovené právom štátnej pomoci vzťahovali pri poskytnutí záruky orgánu verejnej moci vždy aj na veriteľa, ktorý nie je príjemcom pomoci. Domnievam sa však, že by to išlo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na účinné uplatňovanie článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ.

64. Takéto prenesenie rizika na súkromného veriteľa by mohlo mať súčasne odstrašujúci účinok („chilling effect“) a mohlo by tak mať negatívne dôsledky pre poskytovanie kapitálu obchodným spoločnostiam – predovšetkým vo forme bankových úverov. Súčasná hospodárska a finančná kríza jasne ukázala závažnosť problémov, ktoré môžu nastať, pokiaľ ide o rozvoj hospodárstva Únie ako celku, ak veritelia váhajú s poskytovaním úverov podnikom vykonávajúcim činnosť na vnútornom trhu.

63. Ak by sa veriteľom uložili tieto povinnosti náležitej starostlivosti na účely dodržiavania práva Únie, nepochybne by to spôsobilo prenesenie hospodárskeho rizika týkajúceho

65. Za týchto okolností nevidím dôvody, ktoré by Súdnemu dvoru umožňovali súhlasiť so stanoviskom Súdu prvého stupňa v už citovanom rozsudku EPAC/Komisia.⁴⁰ Ak je štátna

36 — Pozri v tejto súvislosti bod 40 týchto návrhov vyššie.

37 — Rozsudok Súdu prvého stupňa z 13. júna 2000, EPAC/Komisia, T-204/97 a T-270/97, Zb. s. II-2267, bod 144; v rovnakom zmysle pozri tiež rozsudok Všeobecného súdu z 13. septembra 2010, Grécko a i./Komisia, T-415/05, T-416/05 a T-423/05, Zb. s. II-4749, bod 354.

38 — To isté platí pre bod 12 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Cosmas vo veci, ktorá viedla k rozsudku Nemecko a i./Komisia (už citovaný v poznámke pod čiarou 15), a bod 53 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci, ktorá viedla k rozsudku Komisia/Portugalsko (už citovaný v poznámke pod čiarou 19).

39 — Pozri tiež rozsudok CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 40), v ktorom sa Súdny dvor vyslovil proti takému výkladu práva Únie, ktorý by viedol k zvýhodneniu nedodržania článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ (predtým článok 88 ods. 3 tretia veta ES).

40 — Pozri v tejto súvislosti bod 61 týchto návrhov s poznámkou pod čiarou 37.

pomoc poskytnutá vo forme záruky, osobe veriteľa, ktorý sám nie je príjemcom pomoci, by nemala byť uložená nijaká povinnosť náležitej starostlivosti vychádzajúca z práva Únie.

podniky vykonávajúce činnosť na vnútornom trhu („level playing field“).⁴¹

6. Čiastkový záver

66. V dôsledku toho, ako bolo uvedené vyššie, účinné uplatnenie právnej úpravy Únie týkajúcej sa štátnej pomoci nevyžaduje, aby sa štátna záruka považovala za neplatnú z dôvodu rozporu s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ, pokiaľ samotný veriteľ nie je príjemcom pomoci.

67. Dodávam, že vnútroštátne sudy v takom prípade nedisponujú diskrečnou právomocou, aby záruku považovali za neplatnú z dôvodu porušenia článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ. Nemalo by sa totiž pripustiť, aby európske právo hospodárskej súťaže priznávalo podnikom vykonávajúcim činnosť na vnútornom trhu rozdielne práva a povinnosti v závislosti od členského štátu a príslušných vnútroštátnych súdov. Naopak, európske právo hospodárskej súťaže sa musí vykladať a uplatňovať tak, že rovnaké podmienky hospodárskej súťaže vyplývajúce z jednotného právneho rámca sa uplatňujú na všetky

68. Na rozdiel od stanoviska viacerých účastníkov konania už citovaný rozsudok CELF a Ministre de la Culture et de la Communication neumožňuje dospieť k inému záveru. Súdny dvor v ňom len potvrdil, že vnútroštátny súd môže nariadiť vrátenie pomoci, ktorá bola vyplatená v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ, hoci ju Komisia neskôr schválila.⁴² Ako je vysvetlené vyššie⁴³, vrátenie získanej ekonomickej výhody sa v nijakom prípade nerovná neplatnosti aktu, ktorý je spojený s opatrením pomoci, v občianskom práve.

C — Právny stav v prípade, ak záruka poskytuje veriteľovi vlastnú výhodu

69. Zostáva preskúmať prípad, v ktorom je príjemcom štátnej pomoci, ktorú predstavuje záruka, aj (samotný) veriteľ.

41 — Pozri v tejto súvislosti bod 169 mojich návrhov vo veci Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals/Komisia (rozsudok zo 14. septembra 2010, C-550/07 P, Zb. s. I-8301).

42 — Rozsudok CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 53; pozri tiež rozsudok Wienstrom, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 29.

43 — Pozri body 41 až 43 týchto návrhov vyššie.

1. Znak existencie vlastnej výhody veriteľa

70. Nemecká vláda a Komisia oprávnené zdôrazňujú, že zo záruky orgánu verejnej moci nemusí mať prospech nevyhnutne len dlžník. Aj veriteľ, ktorého pohľadávky voči dlžníkovi sú kryté verejnou zárukou, môže z tejto záruky získať konkrétne výhody.

71. To je dôvod, prečo vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby v pojednávanej veci podrobne preskúmal, či netreba za príjemcu pomoci považovať okrem Aerospace ako dlžníka aj Residex ako veriteľa.⁴⁴ Na rozdiel od toho, čo tvrdí Residex, totiž skutkové okolnosti preukázané v spore vo veci samej obsahujú skutočnosti, ktoré jasne naznačujú, že tento podnik vo svojom postavení veriteľa prostredníctvom záruky od mesta skutočne získal ekonomickú výhodu v zmysle práva štátnej pomoci.

72. Je zřejmé, že táto výhoda nie je spôsobená iba skutočnosťou, že správa mesta Rotterdam poskytla spoločnosti Residex záruku za úver. Množstvo podnikov uzatvára právne úkony s orgánmi verejnej moci – vo forme verejných obstarávaní, úverov alebo záruk – a nie všetky tieto právne úkony nevyhnutne obsahujú prvky štátnej pomoci, ktoré právo Únie

zakazuje.⁴⁵ Osobitne v prípade záruky orgánu verejnej moci za súkromný úver treba zohľadniť, že aj veriteľ nepochybne získal zabezpečenie, ktoré mu umožňuje znížiť jeho riziko. Súčasne sa však aj úroková sadzba úveru dohodnutá medzi veriteľom a dlžníkom v takom prípade ukazuje byť podstatne nižšia ako v prípade nezabezpečeného úveru.

73. Podľa usmernení Komisie uverejnených v jej oznámení o zárukách⁴⁶ sa veriteľ musí považovať za príjemcu štátnej záruky predovšetkým v dvoch druhoch prípadov:

- ak sa záruka poskytne *ex post* ako zabezpečenie existujúcej pohľadávky veriteľa bez toho, aby boli upravené podmienky úveru alebo peňažného záväzku, a

44 — Súd rozhodujúce v spore vo veci samej túto otázku očívidne neskúmali; pozri v tejto súvislosti bod 53 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Keus pri odvolaní pred Hoge Raad.

45 — Ani Komisia vo svojom oznámení o zárukách v žiadnom prípade neusudzuje, že všetky záruky orgánov verejnej moci automaticky predstavujú pomoc pre veriteľa. Naopak, z bodov 2.2 a 2.3.1 tohto oznámenia vyplýva, že vo všeobecnosti je príjemcom pomoci dlžník a že veriteľ má priamy prospech zo záruky iba za určitých okolností. Komisia okrem toho potvrdila toto stanovisko počas ústnej časti konania v tejto veci.

46 — Pozri v tejto súvislosti bod 2.3.1 oznámenia o zárukách. Bod 2.2.2 oznámenia o zárukách z roku 2000 (uvedené v poznámke pod čiarou 3 vyššie) rovnako obsahoval v podstate rovnakú formuláciu.

- ak sa uskutočňuje reštrukturalizácia dlhu tým spôsobom, že úver zabezpečený zárukou sa použije na splatenie iného úveru bez záruky tomu istému veriteľovi.
2. Dôsledky, pokiaľ ide o platnosť záruky

74. Ako pripomína vnútroštátny súd⁴⁷, v čase poskytnutia záruky zo strany mesta mala Residex voči Aerospace pohľadávku vo výške niekoľkých miliónov eur na zaplatenie výnosu spätného odkúpenia akcií spoločnosti MDH, ktoré Residex previedla naspäť na spoločnosť Aerospace v rámci uplatnenia svojej opcie na predaj. Residex túto pohľadávku premenila na úver pre Aerospace, k čomu významným spôsobom prispela záruka poskytnutá úradom pre prístavy mesta Rotterdam.

75. Všetko to jasne naznačuje, že v prejednávanej veci bola záruka poskytnutá *ex post* na zabezpečenie existujúcej pohľadávky a/alebo v rámci reštrukturalizácie dlhu, čo malo za následok to, že Residex získala zárukou od mesta vlastnú ekonomickú výhodu v zmysle práva štátnej pomoci. Okrem toho neexistujú dôkazy o tom, žeby Residex zaplatila mestu Rotterdam ako náhradu za výhodu, ktorú získala zárukou, poplatok za vydanie záruky podľa trhovej sadzby. V takom prípade by sa popri Aerospace mala za príjemcu pomoci považovať aj Residex.

76. Na rozdiel od skôr analyzovaného prípadu⁴⁸ neplatnosť záruky predstavuje vhodný a nevyhnutný prostriedok na dosiahnutie cieľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ vtedy, ak sa popri dlžníkovi musí za príjemcu pomoci považovať aj veriteľ.

77. Po prvé, neplatnosť záruky podľa občianskeho práva je vhodná na dosiahnutie cieľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ, lebo u veriteľa – ako príjemcu pomoci – prispieva k odstráneniu ekonomickej výhody, ktorú získal od orgánov verejnej moci spôsobom, ktorý je v rozpore s právom Únie.

78. Akákoľvek platba mesta Rotterdam na základe záruky by prispela k zvýšeniu závažnosti porušenia zákazu poskytnúť pomoc stanoveného právom Únie a posilnila by nezákonnú výhodu, ktorú by Residex ako príjemca pomoci prípadne získala z poskytnutej

47 — Pozri body 14 až 17 týchto návrhov vyššie.

48 — Pozri v tejto súvislosti body 34 až 68 týchto návrhov (o situácii, ak záruka neprináša veriteľovi *nijakú* výhodu).

záruky. Naopak, ak vnútroštátny súd konštatuje neplatnosť záruky, umožní to vyhnúť sa pretrvávaniu výhody spoločnosti Residex. Týmto spôsobom vnútroštátny súd splní svoju povinnosť zabrániť vyplateniu štátnej pomoci, ktorá je v rozpore s právom Únie.⁴⁹

79. Ak by sa Residex spoliehala na platnosť záruky, táto dôvera by nemohla byť legitímna. Ako od príjemcu pomoci by totiž od nej bolo možné očakávať, že v rámci svojej povinnosti náležitej starostlivosti sa uistí, že bol dodržaný postup stanovený v článku 108 ods. 3 tretej vete ZFEÚ.⁵⁰ Prípadné znalecké posudky, ktoré zjavne objednalo mesto Rotterdam⁵¹ a v ktorých sa pravdepodobne dospelo k záveru, že článok 108 ods. 3 tretia veta ZFEÚ sa neuplatňuje, na tom v tejto súvislosti nemôžu nič zmeniť. Dôvera môže byť legitímna iba vtedy, ak už existuje konečné rozhodnutie Komisie ako európskeho orgánu pre hospodársku súťaž, ktoré buď nekvalifikuje záruku ako pomoc, alebo v každom prípade konštatuje jej súlad s vnútorným trhom.⁵²

80. Práve preto, že na Residex sa vzťahovali uvedené povinnosti náležitej starostlivosti, sa táto spoločnosť nemôže dovoliavať ani toho, že mesto Rotterdam sa nemohlo odchyliť od svojho skoršieho stanoviska (*venire contra factum proprium*)⁵³. Ak by sa namietalo voči mestu Rotterdam z dôvodu, že jeho orgán vydal záruku v rozpore s právom Únie, bolo by to úplne v rozpore s predmetom ochrany európskeho práva hospodárskej súťaže všeobecne, ako aj s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ osobitne. Orgán verejnej moci musí mať možnosť tvrdiť pred vnútroštátnym súdom, že výhoda alebo platba, na ktorú si od neho určitý podnik nárokuje, je v rozpore s právom Únie.⁵⁴ Naopak, vo všeobecnosti je prípustné, aby mohol podnik pred vnútroštátnym súdom tvrdiť, že platba, ktorá sa od neho požaduje, je v rozpore s právom hospodárskej súťaže.⁵⁵

81. Po druhé, občianskoprávna neplatnosť záruky, ktorú Komisia neschválila, je rovnako

49 — Pozri v tomto zmysle bod 28 poslednú vetu oznámenia o úlohe vnútroštátnych súdov.

50 — Pozri bod 60 týchto návrhov vyššie, ako aj judikatúru uvedenú v poznámke pod čiarou 33.

51 — Na takéto posudky sa Komisia odvoláva vo svojich pripomienkach. V tejto súvislosti sa nemôžem nijako vyjadriť ku kvalite týchto posudkov.

52 — Pozri v tomto zmysle rozsudok CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (už citovaný v poznámke pod čiarou 9, body 66 až 68), ako aj bod 2.3.2 oznámenia o zárukách; pozri okrem toho rozsudok Alcan Deutschland (už citovaný v poznámke pod čiarou 14, body 25 a 49), v ktorom Súdny dvor konštatoval, že podniky, ktoré sú príjemcami pomoci, sa môžu spoliehať na zásadu legality pomoci len vtedy, ak bola poskytnutá v súlade s postupom stanoveným v článku 108 ZFEÚ.

53 — To isté platí pre zásadu „*nemo audiatur propriam turpitudinem allegans*“, ktorú na pojednávaní uviedla nemecká vláda.

54 — To uviedol Súdny dvor tiež ako predpoklad v rozsudkoch z 3. marca 2005, Heiser (C-172/03, Zb. s. I-1627, bod 18 spolu s bodmi 58 a 59), ako aj Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný v poznámke pod čiarou 9, najmä bod 49).

55 — To platí predovšetkým vtedy, ak povinná verejnoprávna platba predstavuje neoddeliteľný prvok režimu pomoci, ktorá je v rozpore s právom Únie; pozri v tejto súvislosti rozsudky van Calster a i. (už citovaný v poznámke pod čiarou 10, najmä body 54 a 65); zo 7. septembra 2006, Laboratoires Boiron (C-526/04, Zb. s. I-7529, najmä bod 40), ako aj z 22. decembra 2008, Régie Networks (C-333/07, Zb. s. I-10807). V spore medzi fyzickými osobami je rovnako možné, že jeden z účastníkov konania uvedie, že dohodnutá služba je v rozpore s ustanoveniami európskeho práva hospodárskej súťaže; pozri rozsudok z 20. septembra 2001, Courage a Crehan (C-453/99, Zb. s. I-6297, najmä bod 24).

nevyhnutná na dosiahnutie cieľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ.

celková výška úveru, t. j. celá suma, na ktorú sa vzťahovala záruka.⁵⁶

82. Z čisto teoretického hľadiska si nepochybne možno predstaviť vyhlásenie neplatnosti len časti tejto záruky, t. j. v rozsahu, v akom obsahuje protisúťažnú výhodu pre veriteľa. V prípade, ako je ten v prejednávanej veci, by to malo za následok, že mesto ako ručiteľ by bolo povinné zaplatiť na základe záruky a prípadne by mohlo znížiť svoju dlžnú sumu o sumu zodpovedajúcu poplatku za poskytnutie záruky podľa trhovej sadzby.

85. Na druhej strane v prípade neplatnosti (len) časti záruky by bol veriteľ, ktorý bol zvýhodnený touto pomocou, vo veľkom rozsahu zbavený svojho dielu zodpovednosti za dodržiavanie európskych pravidiel hospodárskej súťaže.⁵⁷ Veritelia, ktorí boli zvýhodnení pomocou, by tak boli nesprávne podnecovaní k tomu, aby sa urýchlene zúčastňovali na financovaní projektov, pre ktoré neexistuje nijaké schválenie podľa európskeho práva štátnej pomoci.

83. Na dosiahnutie cieľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ by však bolo pripustenie takejto čiastočnej neplatnosti oveľa menej vhodné ako neplatnosť v celom rozsahu.

86. Je pravda, že Súdny dvor nepožaduje úplné vrátenie pomoci poskytnutej v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ v každom prípade. Vo veci, ktorá viedla k už citovanému rozsudku CELF a Ministre de la Culture et de la Communication, sa Súdny dvor uspokojil so skutočnosťou, že príjemca pomoci bol zaviazaný znášať to, aby ekonomická výhoda, ktorú získal od orgánov verejnej moci, podliehala vhodnej úrokovej sadzbe, pričom pomoc ako taká nemusela byť vrátená.⁵⁸ Táto judikatúra sa však uplatňuje

84. Na jednej strane by mal totiž vnútroštátny súd ťažkú úlohu preskúmať, aké boli v okamihu poskytnutia pomoci trhové náklady poplatku, a teda primeraný poplatok. Ak by dlžník, ako je to v prejednávanej veci, nemohol na trhu získať nijaký úver, za výhodu veriteľa by sa vzhľadom na skutočnosť, že zmluva o úvere by sa v každom prípade bez tejto záruky nebola uzavrela, musela považovať

56 — Úvahy uvedené v bode 35 týchto návrhov vyššie platia v tejto súvislosti analogicky.

57 — K povinnostiam náležitej starostlivosti príjemcu pomoci pozri bod 60 týchto návrhov vyššie, ako aj bod 33 tam citovanej judikatúry.

58 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 9, body 52 a 53; v rovnakom zmysle rozsudok Wienstrom, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, body 28 až 30.

iba na prípady, v ktorých pomoc poskytnutá v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ je neskôr schválená „pozitívnym rozhodnutím“ Komisie.⁵⁹ V dôsledku toho je rozhodujúcim kritériom umožňujúcim určiť, či môže príjemca pomoci požadovať vyplatenie pomoci za obdobie pred prijatím pozitívneho rozhodnutia alebo či si môže ponechať už vyplatenú pomoc, konštatovanie Komisie o zlučiteľnosti pomoci s vnútorným trhom.⁶⁰

3. Čiastkový záver

87. Na záver možno konštatovať, že štátna záruka za súkromný úver poskytnutá v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ a bez schválenia Komisie *ex post* sa musí považovať za neplatnú, ak je príjemcom pomoci aj samotný veriteľ.

VI — Návrh

88. Vzhľadom na úvahy, ktoré sú uvedené vyššie, navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku vnútroštátneho súdu takto:

Štátna záruka poskytnutá za súkromný úver v rozpore s článkom 108 ods. 3 treťou vetou ZFEÚ a bez schválenia Európskej komisie *ex post* sa nesmie považovať za neplatnú s výnimkou prípadu, v ktorom je príjemcom pomoci aj samotný veriteľ.

59 — To je zdôraznené v rozsudku CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (už citovaný v poznámke pod čiarou 9) s formuláciami ako „pokiaľ Komisia prijme pozitívne rozhodnutie“ (bod 49), „v situácii, akou je tá vo veci samej“ (bod 52) a „pokiaľ Komisia prijala konečné rozhodnutie“ (bod 55).

60 — Rozsudok Wienstrom, už citovaný v poznámke pod čiarou 9, bod 31.